

Recensie: Scenes uit een huwelijk ★★★★1/2****1/2

Theaters Tilburg
zondag 31 maart 2019

foto © Jan Versweyveld

Recensie:

Heerlijk hoe het ITA ensemble zich â€ letterlijk en figuurlijk â€ smijt in Scènes uit een huwelijk. De Belgische regisseur Ivo Van Hove creëerde deze voorstelling al veertien jaar geleden. Daarbij baseerde hij zich op de zesdelige tv serie van de Zweedse regisseur Ingmar Bergman uit 1973, een serie die ook verfilmd werd én een toneelstuk opleverde. Van Hove kiest ervoor om de toeschouwers in drie groepen op te delen die in een verkleinde ruimte samen met de hoofdpersonages Marianne en Johan vertoeven. Je zit dus kort op de huid van de acteurs wat een bijzondere ervaring oplevert. Je wordt zo in het verhaal gezogen van de allereerste seconde. Het koppel Marianne â€ Johan waar het allemaal om draait, zien we door drie acteursduo's neergezet worden. Wij startten bij Camilla Siegertsz (met heerlijk hees stemtimbre) en Bart Slegers die de verstikkende fase van de relatie spelen op een vloer die bezaaid is met knuffelbeesten, wanneer alles saai en routineus is geworden. En de twee elkaar perfect aanvullen in elkaars gebreken. Marianne zien we zich wegcijferen en haar zorgzame type ergert al snel terwijl Johan kennelijk nooit volwassen is geworden. Zij wil eens wat anders, op reis gaan, hij houdt graag aan de traditie van het zomerhuis. Ze leven dan al in het verleden. Hij mijmert naar de tijd dat Marianne een vurige socialiste was 'Je bent ontzettend aantrekkelijk als je kwaad bent.' Lees: er zit sleur op hun relatie, en wanneer zij weinig appetijt in seks heeft na de geboorte van hun kind, vindt hij dat een issue. Maar het koppel roept of tiert niet, vecht niet, ze sparen elkaar en zijn veel te voorzichtig voor elkaar. Dat leidt tot hilarische taferelen wanneer Janni Goslinga als Marianne (die ze knap doorleefd neerzet) mee de rugzak van Hugo Koolschijn als Johan helpt te maken wanneer ie meer dan een half jaar met Paula naar Parijs vertrekt omdat hij wil dematerialiseren. Ze bemoedert hem tot het allerlaatste ogenblik, zorgt voor zijn boterhammen, ook al heeft ie net toegegeven dat ie haar bedrogen heeft met Paula. Van die 'ik zou je hartstikke doodknuppelen' op de vraag 'stel je voor dat we elkaar stelselmatig zouden bedriegen', komt dus in de realiteit niets in huis. Later komen we te weten waarom: ook Marianne bedroog Johan, zelfs kort na het huwelijk. Marianne stelt dat ze de ontrouw van haar echtgenoot nooit zag aankomen waarbij ze een lekker droog 'Je bent nooit scherpzinnig geweest als het over onze relatie ging' als antwoord ontvangt uit de mond van Koolschijn.

Claire Bender zien we tenslotte als de jonge Marianne (knap fris neergezet mét moodswings) die op vakantie vergeten de pil te nemen is waardoor ze zwanger is geworden. Het verklaart waarom Johan zo afstandelijk bleef ten opzichte van hun kind. Hij gedoogde het. Peter (Benjamin de Wit) en Katarina (Maartje van de Wetering) willen best scheiden maar ze zijn privé én professioneel aan handen en voeten met elkaar verbonden. Hun huwelijk is dus nog louter een verstandshuwelijk: 'Onze welvaart is gebaseerd op het samen met elkaar uithouden'. En de twee gaan er tijdens een feestje met Johan (Alwin Pulinckx) en Marianne stevig tegenaan. De vlamme ruzie bij dat koppel waarbij Maartje lekker over the top mag stellen als Katarina dat ze eender wie zou neuken 'om jou uit mijn kut te spoelen' staat in schril contrast met hoe Johan en Marianne met elkaar omgaan. Scènes uit een huwelijk pleit dus om de dingen bij naam te noemen, ruzie te maken, en elkaar niet te sparen en te genieten van de schoonheid die in de imperfectie zit. Smullen doen we dan ook wanneer de drie duo's die Marianne en Johan spelen in het tweede deel elkaar wel

de verwijten om de oren smijten en elkaar te lijf gaan terwijl ook de vierde wand "die er overigens in het eerste deel ook al niet is" er helemaal aan moet. Het is dan dat de Johans zich ook van hun emotionele kant tonen, terwijl in het eerste deel vooral de vrouwen "toch wel wat stereotyperend" de over-emotionele kaart tot dan toe exclusief mogen trekken.

Van Hove kiest kortom om Scènes uit een huwelijk, een relatiedrama, realistisch, rauw en intiem op de scène te brengen. Hij laat daarbij het publiek ook door de productie kijken. Zo kan je horen wat er zich in de andere ruimtes afspeelt en speelt Bart Slegers daar bijvoorbeeld ook mee. Wanneer Maartje als Katarina in overacting modus door haar dak gaat en Bart daar in zijn scène met Camilla last van ondervindt, opent ie even de deur en repliceert: 'Nieuwe burenl' Ge-wel-dig! Door het raam kan je ook de productiemedewerkers achter hun pc's aan het werk zien, en acteurs of actrices die even off stage zijn. De muzikale ode "op een kort maar wel grappig gegorgeld Wilhelmus na - doorheen de voorstelling is voor Herman Van Veen, waarbij Van Hove "naast David Bowie in de musical Lazarus" dus ook dé meester van het Nederlandstalige lied eer betuigt in een van zijn voorstellingen. Bij het kantelmoment in de relatie tussen Johan en Marianne horen we Van Veens 'Eenzaam lichaam', bij de breuk 'Suzanne', bij het jonge koppel 'Hebben en houxen' en in het tweede deel wanneer het oude koppel uit de echt gescheiden elkaar opnieuw spreekt na enkele jaren 'Cirkels'. 'Er bestaat geen medicijn tegen oud of eenzaam zijn' klinkt het uit de vinylplaat die Hugo Koolschijn opzet.

Wat het stuk 14 jaar later mogelijks een stukje gedateerd maakt, is de familiale/sociale druk "voornamelijk dan van de moeders van het koppel" die Marianne en Johan voelen. Johan vindt het dan ook een moedige poging die Marianne ondernam om hun kat te sturen naar een familiemoment door haar moeder aan de telefoon af te schepen. Dat lukte niet (omdat tante Emma ook zou komen) waarop Johan doodleuk: 'Dan gaan we een andere keer niet.' antwoordt op haar op te beuren. En wanneer de twee uit elkaar gaan blijkt vooral het lastigste voor hen om dat aan de ouders te vertellen: 'Wat doen we met je vaders verjaardag vrijdag?' klinkt het bijna verontschuldiging uit Koolschijns mond. Wanneer Marianne in een van de laatste scènes haar moeder (Celia Nufaar) opzoekt, zien we dat het gezin als hoeksteen van de samenleving, de familiale banden ondertussen al verbrokkeld zijn. Op de bijzetting van haar overleden vader zal ze niet present tekenen en ze zal voet bij stuk houden.

Ita ensemble is bijzonder aantrekkelijk wanneer het kwaad wordt, voor de verzoening (letterlijk) met elkaar gaat, voor off stage seks kiest (waarbij enkel de geluidjes, inclusief gekreun, te horen zijn van de acteurs en actrices), of de cynische tot zelfs gewelddadige toer opgaat wanneer er overdreven alcohol vloeit. Dat levert onder ander een magistrale Hugo Koolschijn op die de echtscheidingspapieren tekent, er een vlieger mee vouwt die nauwelijks van de grond komt (of je daar de impotentie van het personage Johan in kan zien laten we in het midden), een straffe Alwin Pulinckx trekt dan weer zijn ogen wagenwijd open om als een zatte Johan vooral de coördinatie te vinden tussen pen en papier terwijl Bart Slegers voor abstractie gaat door streepjes te trekken of de punt van de balpen diep in het papier drukt (wat een uiting kan zijn van Johans frustratie dat ie te weinig mocht penetreren). Eva (een verrukkelijke Charlie-Chan Dagelet) vat Johan samen met 'je bent een pretentieuze veruende oude zak. Je bent levenslui.' terwijl Hendrik kennelijk Marianne wel zin in seks wist te geven maar op een apathisch: 'Wat kan mij je orgasme door je hogebloeddruklijder schelen?' stoot.

De verdienste van Scènes uit een huwelijk is dat het zegt dat je best communiceert over wat je dwars zit in een relatie, beter dan te zwijgen. Dat kan dan wel hogere echtscheidingscijfers opleveren als eindresultaat, het alternatief is eenzaamheid, wat nu ook niet bepaald een droom is om na te jagen. Er bestaat immers geen medicijn

tegen oud of eenzaam zijn.

< Bert Hertogs >

Credits

regieÂ Ivo van Hove vertalingÂ Karst Woudstra dramaturgieÂ Bart Van den Eynde
scenografie, kostuumsÂ Jan Versweyveld castingadviezenÂ Hans Kemna
coproducentÂ Kaaithheater hoofd techniek & productieÂ Wolf-Götz Schwörer
publiciteitÂ Ewa Chojecka